



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.025.16.2019

Pan Robert Bagiński
Wójt Gminy Giby
Giby nr 74A, 16-506 Giby

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/065 – Segregacja odpadów komunalnych na terenie województwa podlaskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Gibach (dalej: <i>Urząd</i>), Giby nr 74A, 16-506 Giby	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Bagiński – Wójt Gminy od 15 listopada 2018 r ¹ .	(akta kontroli str. 3-4)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Organizacja selektywnej zbiórki Odpadów komunalnych i wprowadzenie regulacji dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy.2. Nadzór nad gospodarowaniem odpadami komunalnymi, w tym nad zadaniami powierzonymi podmiotom odbierającym odpady komunalne i podmiotom przetwarzającym odpady z terenu gminy.3. Osiąganie założonych poziomów recyklingu, ponownego użycia i odzysku odpadów komunalnych z terenu gminy, w tym weryfikacja danych otrzymywanych od odbiorców odpadów komunalnych i podmiotów, do których zostały przekazane odpady komunalne z terenu gminy.4. Prowadzenie przez gminę działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi, w tym promujących selektywne zbieranie odpadów.	
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2019 r. (z wykorzystaniem dowodów sporządzonych po tym okresie).	
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku	
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Henryk Dąbrowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/34/2020 z 17 lutego 2020 r. (akta kontroli str. 1-2)2. Piotr Jurkin, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/49/2020 z 19 marca 2020 r. (akta kontroli str. 416-417)	

¹ Poprzednio Wójtem Gminy był Pan Jan Kramnicz.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm. Ustawa zwana dalej: *ustawą o NIK*.

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności³

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia prawidłowość przyjętego w Gminie systemu segregacji odpadów komunalnych w latach 2017–2019. Pomimo prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów w sposób sprzeczny z przepisami powszechnie obowiązującymi, Gmina uzyskała w latach 2017–2018 wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych z papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Gmina niewłaściwie zorganizowała selektywną zbiórkę odpadów komunalnych na swoim terenie. W regulaminie utrzymania czystości i porządku (przyjętym 30 grudnia 2015 r.) mieszkańców zobowiązano do selektywnego gromadzenia 13 frakcji odpadów, z których sześć przeznaczono do bezpośredniego odbioru z poszczególnych nieruchomości. Jednocześnie jednak ustalono, że odbierane odpady należało zgromadzić tylko w dwóch workach/pojemnikach (w jednym pojemniku odpady szkła i w plastikowym worku odpady z tworzyw sztucznych, metalu, papieru i makulaturę oraz opakowania wielomateriałowe). Tak ustalone zasady selektywnego gromadzenia odpadów zmieniono dopiero od 1 stycznia 2019 r., dostosowując je do obowiązujących od 1 lipca 2017 r. ustawowych uregulowań prawnych. W niewielkim zakresie prowadzono także działania zmierzające do objęcia gminnym systemem gospodarki odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości, w których wytwarzane były odpady komunalne. Ograniczono je bowiem wyłącznie do interwencji w przypadkach otrzymanych sygnałów o uchylaniu się od obowiązku wnoszenia opłat na rzecz gospodarowania odpadami.

W Gminie nie zapewniono prawidłowego nadzoru nad funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. W latach 2017-2019 nie prowadzono odrębnych kontroli sposobu segregacji i kompostowania odpadów przez właścicieli nieruchomości objętych gminnym systemem gospodarki odpadami (wg stanu na koniec 2019 roku), a jedynie raz przeprowadzono oględziny czynności odbioru odpadów przez pracowników firmy odbierającej odpady od mieszkańców. Skutkowało to brakiem wiarygodnych danych o ilości odpadów wytworzonych na terenie Gminy, nierzetelnie sporządzonym załącznikiem do sprawozdania statystycznego GUS SG-01 (Gospodarka mieszkaniowa i komunalna) oraz naruszeniem zasad rzetelności przy opracowaniu analiz funkcjonowania tej gospodarki, co utrudniało prawidłowe zdiagnozowanie problemów w zagospodarowaniu odpadów oraz podjęcie działań w celu ich przeciwdziałania.

Działania informacyjne oraz edukacyjne dotyczące prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi ograniczono zaś do wiadomości przekazywanych uczniom podczas zajęć lekcyjnych oraz do opublikowania (w styczniu 2019 roku) zasad prawidłowej segregacji odpadów na stronie internetowej Urzędu. Nie prowadzono natomiast działań zapobiegających powstawaniu odpadów, w tym przez osoby przebywające w Gminie w celach turystyczno-wypoczynkowych. Stąd wystąpiły przypadki pozostawiania odpadów komunalnych w miejscach postoju i odpoczynku podróżnych oraz na parkingach położonych na terenach należących do Lasów Państwowych.

Gmina uzyskała w latach 2017–2018 wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych z papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych. Możliwe było to dzięki dużej masie zbieranych odpadów zawierających te frakcje (w latach 2017–2018 odpowiednio 125,2% i 102,17% odebranych odpadów zmieszanych) oraz bezpośredniemu przygotowaniu i zagospodarowaniu odpadów przez ich odbiorcę.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca jednak uwagę, że udział odpadów zbieranych selektywnie w ogólnej ilości odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy w latach 2017–2019 zmniejszył się z 68,4% do 41,3%, przy jednoczesnym wzroście masy odpadów zmieszanych (z 154,78 Mg do 254,86 Mg, tj. o 64,6%). Pogłębianie tej tendencji może doprowadzić w kolejnych latach do nieosiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe kontrolowanej działalności⁴

OBSZAR

1. Organizacja selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i wprowadzenie regulacji dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy

Opis stanu faktycznego

1.1. W Urzędzie obowiązek prowadzenia spraw dotyczących gminnej gospodarki odpadami komunalnymi powierzono dwóm pracownikom Urzędu – podinspektorowi P.K. (dalej: *Podinspektor*) i inspektorowi M.M. (dalej: *Inspektor*)⁵. (akta kontroli str. 7-9 i 163-166)

1.2. W okresie objętym kontrolą gminnym systemem gospodarki odpadami objęto właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych⁶. Podstawowe zasady utrzymania czystości i porządku ustalono dwoma regulaminami utrzymania czystości i porządku (dalej: *regulamin*), które Rada Gminy uchwaliła:

- 30 grudnia 2015 r. – obowiązujący od 21 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2018 r.,
- 26 września 2018 r. – obowiązujący od 1 stycznia 2019 r.

Projekty tych aktów prawa miejscowego zostały pozytywnie zaopiniowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sejnach.

(akta kontroli str. 17-24, 40-45 i 153)

Obowiązujący w latach 2017–2018 regulamin nie został w pełni dostosowany do przepisów wykonawczych wydanych do *ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach*⁷, co szczegółowo omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

W żadnym z regulaminów nie określono:

- celów gminnej gospodarki odpadami i terminów ich osiągnięcia, które wynikały z Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016–2022⁸,
- działań zmierzających do zapobiegania powstawaniu odpadów i mających na celu ich ograniczenie, w tym wskazanych Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016–2022. (akta kontroli str. 18-24 i 40-45)

Wójt poinformował, że cele gospodarki odpadami województwa podlaskiego i terminy ich osiągnięcia oraz działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów i mające na celu ich ograniczenie w latach 2016–2022 zostały przyjęte uchwałą Nr XXXII/280/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z 19 grudnia 2016 r. i są realizowane. Dodał, że nie można ich powielać w przepisach prawa miejscowego. (akta kontroli str. 167-174)

Ucpg nie zabrania określenia celów gminnej gospodarki odpadami komunalnymi oraz działań zmierzających do zapobiegania powstawaniu odpadów i mających na celu ich ograniczenie. Ustawa zobowiązuje Gminy do zapewnienia czystości i porządku na swoim terenie i tworzenia warunków niezbędnych do ich utrzymania (art. 3 ust. 2 ucpg) oraz do prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych (art. 3 ust. 2 pkt 8 tej ustawy). Stan realizacji przez Gminę działań informacyjnych i edukacyjnych, zmierzających do zapobiegania powstawania odpadów i mających na celu ich ograniczenie omówiono w pkt 4.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. (akta kontroli str. 167-174 i 420-422)

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Z uwagi na długotrwałą nieobecność w pracy zadania przypisane temu pracownikowi dotyczące gospodarki odpadami od 10 września 2019 r. powierzono inspektorowi ds. podatków.

⁶ Na podstawie uchwały Nr XXVI/105/12 Rady Gminy Giby z dnia 28 grudnia 2012 roku w sprawie postanowienia o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkuje mieszkańcy, a powstają odpady komunalne.

⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 2010, ze zm. Ustawa zwana dalej *ucpg*.

⁸ Plan ten przyjęty został uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXII/280/16 z 19 grudnia 2016 r.

1.3. Postanowienia obowiązujących w okresie objętym kontrolą regulaminów były następujące:

1. Ustalono wymóg selektywnej zbiórki 13 frakcji odpadów, tj.: 1] papieru, 2] tworzyw sztucznych, 3] metalu, 4] szkła oraz opakowań wielomateriałowych, 5] odpadów zielonych, 6] odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji, 7] mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, 8] odpadów budowlano-remontowych i rozbiórkowych, 9] przeterminowanych leków, 10] chemikaliów, 11] zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, 12] zużytych baterii i akumulatorów, 13] zużytych opon, a także odpadów zmieszanych, niezawierających wymienionych frakcji odpadów.

2. Określono sposób zbierania selektywnie gromadzonych odpadów. Regulaminem z 30 grudnia 2015 r. przyjęto, że odpady te należy gromadzić w trzech pojemnikach lub plastikowych workach, tj. w pojemniku/worku z napisem *surowce wtórne* – papier i tekturę, metal, tworzywa sztuczne i opakowania wielomateriałowe. Odrębny pojemnik (niewymagający oznakowania) należało przeznaczyć na szkło, a trzeci (także niewymagający oznakowania) na zbieranie odpadów komunalnych zmieszanych, tj. innych niż wymienione 13 frakcji odpadów wymagających selektywnego gromadzenia. Dopuszczono także kompostowanie odpadów ulegających biodegradacji i odpadów zielonych oraz wskazano na możliwość przekazywania odpadów do punktu selektywnej zbiórki odpadów (dalej: PSZOK), co szerzej omówiono poniżej w pkt 3.

Opisany system segregowania odpadów komunalnych funkcjonował do końca 2018 roku. Zmieniono go regulaminem z 26 września 2018 r., który obowiązywał od 1 stycznia 2019 r. dostosowując do przepisów *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów*⁹. Ustalono w nim m.in. wymóg gromadzenia odpadów w sześciu rodzajach pojemników lub plastikowych workach, tj.:

- metale (drobny złom), tworzywa sztuczne oraz opakowania wielomateriałowe należało gromadzić w workach/pojemnikach koloru żółtego z napisem *Metale i tworzywa sztuczne*,
- papier i makulaturę – w workach/pojemnikach koloru niebieskiego z napisem *Papier*,
- szkło kolorowe i bezbarwne – w workach/pojemnikach koloru zielonego z napisem *Szkło*,
- odpady zielone i biodegradowalne – w workach/pojemnikach koloru brązowego z napisem *bio* lub *kompostować*,
- popiół – w workach/pojemnikach koloru szarego lub bezbarwnego z napisem *Popiół*.
- odpady zmieszane – w odrębnych pojemnikach z napisem *nieselektywne*.

3. Wskazano możliwość przekazywania do PSZOK odpadów selektywnie gromadzonych. Punkt ten, prowadzony przez MPO, znajdował się w miejscowości Dziemianówka¹⁰, bezpośrednio sąsiadującej z miejscowością Giby. PSZOK mieścił się na oznakowanym i ogrodzonym terenie. Jego zasady działania określono regulaminem, ustalonym 27 czerwca 2016 r. przez MPO Spółka z o. o. w Białymstoku (dalej: MPO), który 3 stycznia 2018 r. opublikowano na stronie internetowej Gminy. Dokumentem tym ustalono, że odpady można dostarczać przez pięć dni w tygodniu, w godzinach od 13⁰⁰ do 16⁰⁰ we wtorki, środy, czwartki i piątki oraz od 11⁰⁰ do 13⁰⁰ w soboty. Do końca 2018 roku do PSZOK nie było możliwe dostarczanie odpadów ulegających biodegradacji.

4. Określono częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych odbieranych z poszczególnych nieruchomości. Ustalono, że odpady zmieszane i selektywnie zebrane usuwane będą co najmniej raz na miesiąc, a odpady wielkogabarytowe oraz zużyte opony, sprzęt elektryczny i elektroniczny będą odbierane z poszczególnych nieruchomości dwa razy w roku, w ramach tzw. *wystawek*.

⁹ Dz.U.2017, poz. 19. Rozporządzenie zwane dalej: *rozporządzeniem MŚ z dnia 29 grudnia 2016 r.*

¹⁰ Najbardziej oddalone od PSZOK miejscowości to Wysoki Most (12,5 km) oraz Dworzysko 15,8 km.

5. Przewidziano, że podmiotom zbierającym odpady w *dowolnym* terminie możliwe będzie przekazanie pięciu frakcji odpadów: 1] przeterminowanych leków, 2] zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, 3] zużytych opon, 4] zużytych baterii i akumulatorów, 5] odpadów budowlano-remontowych. Jednocześnie Rada Gminy zobowiązała Wójta do opublikowania na stronie internetowej informacji o tych podmiotach (§ 17 regulaminów obowiązujących w okresie objętym kontrolą). O możliwości deponowania czterech z tych pięciu frakcji w PSZOK (poza przeterminowanymi lekami) poinformowano mieszkańców 3 stycznia 2018 r., publikując regulamin PSZOK. Nie poinformowano o możliwości oddawania przeterminowanych leków, które były zbierane przez miejscowy punkt apteczny i dostarczane do wyspecjalizowanej firmy, działającej poza gminnym systemem gospodarki odpadami komunalnymi.

(akta kontroli str. 18-24, 40-45, 154-162, 167-177, 420-422 i 438-442)

W obu regulaminach nie ustalono elementów dotyczących weryfikacji prawidłowości segregacji odpadów. Obowiązek ten scedowano na MPO, co szerzej omówiono w pkt 1.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Nie ustalono też jakie konkretnie gatunki i frakcje odpadów należy gromadzić w poszczególnych pojemnikach/workach wyznaczonych dla poszczególnych frakcji odpadów i takich, których nie należy tam wrzucać. W ulotce opublikowanej 15 kwietnia 2014 r. na stronie internetowej Gminy wskazano, że w worku z *odpadami surowcowymi suchymi* należy m.in. gromadzić papier, butelki PET i inne tworzywa sztuczne, puste pojemniki do jogurtach, twarożkach i margarynach, puste kartony po mleku, sokach i innych napojach oraz puste puszki metalowe i stalowe. Informacje w tym zakresie przedstawiono także w zasadach prawidłowej segregacji odpadów komunalnych na terenie Gminy, opublikowanych 4 stycznia 2019 r.¹¹ Wójt poinformował, że zasad tych nie ujęto w regulaminie ustalonym 26 września 2018 r., ponieważ wątpliwości mieszkańców pojawiły się przy przystąpieniu do segregacji niektórych frakcji odpadów komunalnych.

(akta kontroli str. 156-157 i 167-174)

1.4. Odbiór i wywóz z terenu Gminy odpadów komunalnych zlecono MPO¹², która to firma została wyłoniona w postępowaniu przetargowym. W trzech umowach zawartych z tym podmiotem (27 czerwca 2016 r. na okres od 1 lipca 2016 r. do 31 grudnia 2018 r. 31 grudnia 2018 r. na okres od 1 stycznia do 31 marca 2019 r. i 1 kwietnia 2019 r. na okres od 1 kwietnia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.) zamieszczono m.in. następujące postanowienia:

1. Bezpośrednio z poszczególnych nieruchomości odbierane miały być odpady zmieszane oraz w odrębnych dniach odpady zgromadzone selektywnie. Ustalono ponadto, że dwukrotnie w roku zostaną odebrane odpady wielkogabarytowe, zużyte opony oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny w ramach tzw. *wystawek*.
2. Od 1 lipca 2016 r. do 31 grudnia 2018 r. odbierane miały być selektywnie zbierane odpady: 1] papier i tektura, 2] szkło, 3] tworzywa sztuczne, 4] metale, 5] odpady ulegające biodegradacji oraz zmieszane odpady komunalne. W umowie zastrzeżono, że MPO zobowiązane jest do zbierania każdej frakcji odpadów odrębnie w oznaczonych pojemnikach, o których mowa w regulaminie utrzymania czystości i porządku, umożliwiających łatwy rozdział zebranych odpadów na poszczególne frakcje¹³. Mieszkańcy Gminy gromadzili jednak odpady w trzech workach/pojemnikach. Spowodowane to było faktem przekazania mieszkańcom odpowiednich pojemników dopiero pod koniec 2018 roku oraz publikacją przez Urząd (15 kwietnia 2014 r.) ulotki zwracającej uwagę na potrzebę odrębnego gromadzenia następujących odpadów: 1] szkła, 2] *surowcowych suchych* (tworzywa sztuczne, papier i tekturę, metale, opakowania wielomateriałowe) oraz 3] zmieszanych. Zagadnienie to omówiono także w pkt 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego oraz w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

¹¹ <http://bip.ug.giby.wrotapodlasia.pl/1e99026afa704af/zasady-prawidlowej-segregacji-od-dnia-1-stycznia-2019-roku.html>.

¹² W latach 2017–2019 Gmina opłacała ryczałtowo ustalony koszt odbioru odpadów i przekazania do zagospodarowania.

¹³ Postanowienia § 1 pkt 5 umowy z 27 czerwca 2016 r.

3. Dopiero od 1 stycznia 2019 r. ustalono, że odpady będą gromadzone w czterech kolorowych workach (wymieniono je w pkt 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego), a od 1 kwietnia 2019 r. zobowiązano mieszkańców do odrębnego gromadzenia również popiołu. (akta kontroli str. 49-147, 156-157, 179-183)

Trzema umowami zawartymi z MPO ustalono także, że podmiot ten będzie monitorował realizację obowiązku selektywnego gromadzenia odpadów. W przypadku stwierdzenia, że obowiązek ten nie będzie wykonywany, MPO (w terminie dwóch dni roboczych od zaistnienia sytuacji świadczącej o niewywiązaniu się z obowiązku segregacji odpadów) powiadomi o tym fakcie Urząd, z dołączeniem do zawiadomienia fotografii i protokołu z zaistnienia takiego zdarzenia. Jak poinformował Podinspektor, w latach 2017–2019 MPO nie informowało Urzędu o przypadkach nieselektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Przeprowadzone 12 marca 2020 roku oględziny sposobu odbioru odpadów selektywnie zgromadzonych wykazały, że pracownicy MPO nie dokonywali weryfikacji prawidłowości gromadzenia przez mieszkańców odpadów komunalnych, co szerzej opisano w pkt 2.8. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. (akta kontroli str. 49-147 i 184-188)

Z dokumentów Urzędu wynika, że MPO w latach 2017–2019 nie odbierało z poszczególnych nieruchomości oraz z PSZOK następujących frakcji odpadów komunalnych:

1. Odpady zielone (skoszona trawa) – jak poinformował Wójt – mieszkańcy wykorzystują jako paszę dla zwierząt, zagospodarowują w przydomowym kompostowniku bądź pozostawiają na gruncie bez zbierania. Skoszoną trawę pozostawiano także na terenach zarządzanych przez Gminę (tj. na dwóch cmentarzach i plaży gminnej o powierzchni 0,44 ha), gdyż – zdaniem Wójta – przy koszeniu trawy dokonywano jej cięcia, co pozwalało na traktowanie tego odpadu zielonego jako nawozu.
2. Odpady ulegające biodegradacji – jak poinformował Wójt – w całości kompostowano.
3. Popiół – zdaniem Wójta oraz Podinspektora Urzędu – uzyskiwany jest głównie z drewna opałowego i wykorzystywany jest do nawożenia.
4. Zużyte baterie i akumulatory – jak poinformował Wójt – były zbierane w 2013 roku w siedzibie Urzędu Gminy. Zrezygnowano jednak z tej formy gromadzenia z uwagi na niewielkie zainteresowanie. Wójt dodał, że istnieje możliwość przekazania zużytych baterii i akumulatorów do PSZOK.

Zużytych opon MPO nie odbierało bezpośrednio z nieruchomości, chociaż obowiązującymi w okresie objętym kontrolą dwoma regulaminami oraz trzema umowami zawartymi z MPO ustalono, że będą one odbierane z nieruchomości w ramach tzw. *wystawek*, które organizowano dwukrotnie w roku. O możliwości odbioru tych odpadów bezpośrednio z poszczególnych nieruchomości nie poinformowano ich właścicieli. Zagadnienie to szerzej omówiono także w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

(akta kontroli str. 49-152, 167-174, 179-183, 184-188, 410-415 i 438-442)

1.5. W przyjętych w okresie objętym kontrolą regulaminach nie określono następujących elementów:

1. Wymogu zbierania odpadów stanowiących części roślin pochodzących z pielęgnacji terenów zielonych, ogrodów, parków i cmentarzy odrębnie od innych bioodpadów stanowiących odpady komunalne.
2. Dodatkowych warunków dotyczących ułatwienia prowadzenia selektywnego zbierania odpadów przez osoby niepełnosprawne, w szczególności niedowidzące. Wójt poinformował, że: *Jak mi wiadomo na terenie naszej gminy nie ma osób, które posługują się alfabetem Braille'a (dotąd nikt nie korzystał z nakładek na karty głosowania w alfabecie Braille'a w wyborach). W związku z tym wprowadzenie oznaczeń w alfabecie Braille'a na pojemniki umożliwiające segregację odpadów osobom słabowidzącym i niewidomym byłoby nieuzasadnione. Dodał, że: (...) Niewątpliwie wprowadzenie systemu odbioru odpadów selektywnych w workach i odbiór ich bezpośrednio u źródła stanowi także ułatwienie w zbieraniu odpadów dla osób niepełnosprawnych.*

3. Wymagań dotyczących kompostowania bioodpadów i odpadów zielonych, poza podaniem, że istnieje możliwość kompostowania odpadów zielonych i ulegających biodegradacji oraz wskazaniem, że kompostowanie ma być prowadzone w sposób niepowodujący uciążliwości lub zagrożeń dla mieszkańców sąsiednich nieruchomości. Wójt poinformował, że: (...) *Kompostowanie to przyjazny środowisku, tani i prosty sposób pozbywania się odpadów organicznych (resztek jedzenia, skoszonej trawy, itp.) Odpady składuje się w plastikowym lub drewnianym kompostowniku, a po ok. roku zmieniają się one w żyzny nawóz. Kompostownik zajmuje mało miejsca, nie wydziela nieprzyjemnego zapachu i można go umieścić bezpośrednio na działce lub w ogródku. Kompostowanie zmniejsza ilość śmieci, wyrzucanych do kosza i jest oznaką dbałości o środowisko. Z uwagi na powyższe nie określaliśmy dodatkowych wymogów dotyczących kompostowania poza wskazaniem, że kompostowanie ma być prowadzone w sposób niepowodujący uciążliwości lub zagrożeń dla mieszkańców sąsiednich nieruchomości.*

Wymagań dotyczących kompostowania bioodpadów i odpadów zielonych nie określono także w opublikowanych przez Gminę *Zasadach prawidłowej segregacji.*

(akta kontroli str. 17-24, 40-45, 157, 167-174)

1.6. W Urzędzie prowadzono rejestr działalności regulowanej, w zakresie odbierania stałych odpadów komunalnych, który na bieżąco aktualizowano. Wynika z niego, że w latach 2017–2019 do prowadzenia tej działalności uprawnionych było czterech przedsiębiorców:

- MPO,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej spółka z o.o. w Sejnach,
- Przedsiębiorstwo Transportowe „Necko” spółka z o.o. w Augustowie,
- „Drew-Pol” Przemysław Ludorf z Gib.

Odbioru odpadów dokonywało tylko MPO.

(akta kontroli str. 10-15)

1.7. Odpady komunalne z Gminy przekazywane były do instalacji komunalnych należących do Przedsiębiorstwa Gospodarki Odpadami spółka z o.o. w Suwałkach (dalej: PGO). Przedsiębiorstwo to eksploatuje od 2013 roku następujące instalacje do sortowania odpadów komunalnych:

- instalacja do mechanicznego przetwarzania odpadów o zdolności przetwarzania 40.000 Mg/rok zmieszanych odpadów komunalnych lub do 5.000 Mg/rok dla selektywnie zebranych odpadów opakowaniowych (sortowania główna),
- instalacja do mechanicznego przetwarzania selektywnie zebranych odpadów opakowaniowych o zdolności przetwarzania 2 500 Mg/rok (sortownia wyłącznie na potrzeby odpadów zebranych selektywnie).

(akta kontroli str. 189-191)

Wójt poinformował, że odpady komunalne z terenu Gminy, stosownie do umów zawartych z MPO, były kierowane do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Suwałkach, należącego do PGO oraz do instalacji sortowania odpadów należącej do MPO.

W ocenie Wójta zniesienie regionalizacji jest zjawiskiem niekorzystnym. Dodał, że: *Powoduje napływ droższego strumienia odpadów z innych regionów, co w efekcie spowoduje wzrost kosztów przyjmowania odpadów w instalacji, do której dotychczas kierowaliśmy odpady.*

(akta kontroli str. 167-174)

1.8. Według Wójta: *Uruchomienie punktu napraw i ponownego użycia produktów lub części produktów niebędących odpadami (art. 3 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach) jest zadaniem fakultatywnym gminy. Z uwagi na specyfikę Gminy Giby (tj. gmina wiejska, z rozproszoną zabudową, o ciągle spadającej liczbie ludności) nie planujemy w najbliższym czasie tworzenia takiego punktu. Koszty utrzymania i prowadzenia punktu niewątpliwie stanowiłyby dość znaczne obciążenie finansowe dla systemu odbioru odpadów i byłyby niewspółmierne do osiągniętych korzyści. Ponadto do tej pory nie było zainteresowania ze strony mieszkańców, żeby taki punkt utworzyć.*

(akta kontroli str. 167-174)

1.9. Gmina nie uczestniczyła w finansowaniu budowy i partycypacji w kosztach funkcjonowania instalacji komunalnych służących gospodarce odpadami.

(akta kontroli str. 16)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie dostosowano postanowień regulaminu z 30 grudnia 2015 r. do przepisów § 3 i § 4 *rozporządzenia MS z dnia 29 grudnia 2016 r.*, obowiązujących od 1 lipca 2017 r., zgodnie z którymi selektywnie zbierane odpady: papier i makulatura, szkło, metale i tworzywa sztuczne oraz opakowania wielomateriałowe powinny być gromadzone w trzech odrębnych pojemnikach. Tymczasem regulaminem z 30 grudnia 2015 r., który obowiązywał od 21 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2018 r. ustalono, że odpady te odbierane będą z poszczególnych nieruchomości przy wykorzystaniu tylko dwóch pojemników. Wójt wyjaśnił, że regulaminu tego nie dostosowano do *rozporządzenia MS z dnia 29 grudnia 2016 r.* z uwagi na dotychczasowe nawyki mieszkańców. Dodał, że MPO nie zgłaszało problemów dotyczących odbioru odpadów, a mieszkańcy nie sygnalizowali trudności w prowadzeniu segregacji odpadów. Zmianę sposobu zbierania odpadów dokonano regulaminem z 26 września 2018 roku, który obowiązywał od 1 stycznia 2019 r.

(akta kontroli str. 17-24, 40-46, 49-100, 438-442)

2. Mieszkańców Gminy nie poinformowano o możliwości odbioru zużytych opon bezpośrednio z poszczególnych nieruchomości, mimo że MPO było zobowiązane do odbioru tych odpadów w trzech umowach zawartych z Gminą w sprawie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. Wójt wyjaśnił, że: *Na terenie naszej gminy przyjęto zasadę przywożenia zużytych opon na miejsce selektywnej zbiórki odpadów w Dziemianówce [PSZOK]. Ten odpad jest powtórnie wykorzystywany przez rolników, jako balast przy sporządzaniu kiszonki, co mogło być przyczyną nieujęcia tego odpadu w sprawozdaniach. Z nieznanymi mi przyczyn o fakcie zmiany sposobu zbierania zużytych opon nie poinformowano mieszkańców¹⁴.*

(akta kontroli str. 17-24, 40-46, 49-152, 196-226 i 439-442)

W konsekwencji zużyte opony zbierano w ramach odpadów zmieszanych. Ponadto MPO w sprawozdaniach z działalności PSZOK nie wykazywało faktu ich gromadzenia. Z informacji uzyskanej – w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit f ustawy o NIK – z PGO wynika, że w 2019 roku z odpadów dostarczonych do tego Przedsiębiorstwa wysegregowano 0,40 Mg zużytych opon.

(akta kontroli str. 208-215, 243-246, 393-399)

3. Mieszkańcom Gminy nie zapewniono odbioru przeterminowanych leków. Wg wyjaśnień Wójta leki te można było deponować w miejscowym punkcie aptecznym, który jednak funkcjonował poza gminnym systemem gospodarki odpadami komunalnymi. Mieszkańcy nie zostali jednak poinformowani o takiej możliwości.

(akta kontroli str. 158-162, 167-174, 184-188)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia funkcjonujące w Gminie uregulowania mające zapewnić selektywną zbiórkę odpadów komunalnych. W latach 2017–2018, mimo ustanowienia selektywnego zbierania, cztery frakcje odpadów (papier i tektura, metale, tworzywa sztuczne i opakowania wielomateriałowe) gromadzono w jednym pojemniku/worku, co nie odpowiadało przepisom § 3 *rozporządzenia MS z dnia 29 grudnia 2016 r.*, obowiązującym od 1 lipca 2017 r. Sposób gromadzenia tych odpadów dostosowano do przepisów dopiero od 1 stycznia 2019 r. Nie zapewniono również mieszkańcom odbioru przeterminowanych leków w ramach gminnego systemu gospodarki odpadami. Wywiązano się natomiast z obowiązku uruchomienia PSZOK, który stwarzał możliwość odbioru większości odpadów wymagających selektywnego gromadzenia.

¹⁴ Trzema umowami zawartymi z MPO na odbiór i zagospodarowanie odpadów ustalono, że dwukrotnie w roku organizowane będą tzw. *wystawki*, w ramach których właściciele nieruchomości będą mogli przekazać do odbioru odpady wielkoformatowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz zużyte opony.

2. Nadzór nad gospodarowaniem odpadami komunalnymi, w tym nad realizacją zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne i podmiotom przetwarzającym te odpady z terenu gminy

Opis stanu faktycznego

2.1. Gminnym systemem gospodarki odpadami w latach 2017–2019 objętych było odpowiednio: 2.090, 2.010 i 2.050 osób. W ocenie Podinspektora Urzędu spadek liczby mieszkańców Gminy objętych gminną gospodarką odpadami wynika ze zmniejszania liczby osób w poszczególnych gospodarstwach domowych, m.in. z uwagi na przemieszczanie się ich w poszukiwaniu pracy, podejmowanie nauki poza terenem Gminy oraz przebywaniem poza granicami kraju. Jednocześnie podał on, że przyjmując deklaracje o wysokości opłat z tytułu gospodarowania odpadami każdorazowo weryfikował liczbę osób zgłoszonych do wspólnego zamieszkiwania z wnioskodawcą przy pomocy ewidencji ludności. W analizowanym okresie faktycznie zmniejszała się liczba mieszkańców Gminy, która wg stanu na koniec poszczególnych lat objętych kontrolą¹⁵ wyniosła odpowiednio: 2.802, 2.751 i 2.704 osoby. Wynika z tego, że w gminnym systemie gospodarki odpadami uczestniczyło od 73,1% w 2018 roku do 75,8% osób w 2019 roku na stałe zameldowanych w Gminie. (akta kontroli str. 16, 182-183 i 193-195)

Z porównania liczby gospodarstw domowych, zgłoszonych do MPO w celu dokonywania od nich odbioru odpadów z liczbą budynków mieszkalnych oraz domów letniskowych ujętych w ewidencji nieruchomości, prowadzonych dla celów podatkowych, wynika, że wg stanu na koniec poszczególnych lat okresu objętego kontrolą, gminnym systemem gospodarki komunalnej objęto odpowiednio ok.: 90,3%, 88,0% i 89,3% budynków mieszkalnych oraz letniskowych położonych w Gminie. (akta kontroli str. 16)

2.2. Jak poinformował Podinspektor, w przypadku otrzymania informacji wskazujących na pominięcie danych osób fizycznych lub podmiotów gospodarczych w gminnym systemie gospodarki odpadami komunalnymi wzywał je do złożenia stosownej deklaracji. Dodał, że nie wszczynał postępowań w tych sprawach, ponieważ nie było przypadków odmowy złożenia deklaracji. Podinspektor dodał, że w jego ocenie omawianych opłat nie wnoszą właściciele budynków, w których nie wytwarzano odpadów, np. niezamieszkałych. (akta kontroli str. 179-183)

W trakcie kontroli dokonano porównania danych o nieruchomościach zabudowanych, których właściciele złożyli deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi z:

- ewidencją nieruchomości, którym nadano numery porządkowe,
- ewidencją osób prowadzących działalność gospodarczą, w wyniku której mogą powstawać odpady komunalne,
- z informacjami o osobach, które zgłosiły do Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Sejnach zakończenie budowy budynku lub dokonania jego modernizacji.

W wyniku tych porównań ustalono co następuje:

1. W systemie informatycznym prowadzonym na potrzeby gminnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi nie ujęto 255 nieruchomości gruntowych zabudowanych budynkiem mieszkalnym lub letniskowym, którym nadano numery porządkowe. Analiza losowo wybranych 48 z tych nieruchomości, wykazała, że:

- właściciele 18 nieruchomości faktycznie złożyli omawiane deklaracje, ale wskazując inne numery porządkowe nieruchomości niż wykazane w ewidencji numerów porządkowych nieruchomości,
- nie było możliwe ustalenie właścicieli sześciu nieruchomości, z uwagi na sprzeczności w numerach geodezyjnych działek, których nie można było rozstrzygnąć na podstawie baz danych posiadanych przez Urząd,

¹⁵ Dane wg ewidencji ludności. Liczba osób stałe zameldowanych na terenie gminy Giby.

- właściciele 24 nieruchomości nie złożyli deklaracji o opłatach za gospodarowanie odpadami, w tym 17 z przyczyn nieznanych pracownikom Urzędu, prowadzących sprawy gminnej gospodarki odpadowej (dotyczyło to właścicieli nieruchomości, którzy zamieszkiwali poza terenem Gminy).
2. W dwóch przypadkach, spośród 16 przeanalizowanych osób prowadzących działalność gospodarczą¹⁶, w złożonych deklaracjach o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi nie wskazano danych, pozwalających na ustalenie wymogu ponoszenia opłat za gospodarowanie odpadami z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, w wyniku której wytwarzano odpady komunalne (dotyczyło to nieruchomości wykorzystanej na pole kempingowe i namiotowe oraz nieruchomości, na której znajdowały się *obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania*).
 3. Właściciele pięciu budynków mieszkalnych lub rekreacyjno-wypoczynkowych z 15, którzy zgłosili zakończenie ich budowy, nie złożyli deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, mimo upływu od roku do 2,5 roku od dnia zgłoszenia zakończenia budowy, ponieważ – jak ustalił Podinspektor – zamieszkiwali w dotychczasowych miejscach pobytu.
(akta kontroli str. 179-183, 192,375-379, 400-409 i 432)

Zagadnienie nieegzekwowania złożenia deklaracji o opłatach za gospodarowanie odpadami lub niewydania decyzji określającej te opłaty omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

2.3. W latach 2017–2019 pracownicy Urzędu nie przeprowadzili kontroli w MPO, które na zlecenie Gminy dokonywało odbioru odpadów i ich zagospodarowania. Podinspektor poinformował, że nie przeprowadził kontroli podmiotów deklarujących oraz prowadzącego działalność w zakresie usuwania odpadów komunalnych, z uwagi na brak czasu, spowodowany koniecznością realizacji bieżących zadań. Dodał, że poza prowadzeniem spraw związanych z gminnym systemem gospodarki odpadami oraz zagadnieniami związanymi z informatyką, zajmuje się prowadzeniem spraw z zakresu ochrony środowiska i ewidencji ludności. Pełni także funkcję zastępcy kierownika Urzędu Stanu Cywilnego.
(akta kontroli str. 179-183 i 443)

Podinspektor Urzędu w latach 2017–2019 w następujący sposób nadzorował stan realizacji usług odbioru i wywozu z terenu Gminy odpadów komunalnych przez MPO:

1. Analizował sprawozdania i informacje otrzymywane od MPO. W efekcie w kilku przypadkach stwierdzono rozbieżności w danych, co skutkowało wystąpieniem o dokonanie stosownych korekt. W 2019 roku Urząd nie otrzymał z MPO półrocznych informacji o ilości odpadów zebranych w PSZOK, co omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.
2. Podpisywał protokoły z częściowego wykonania usługi odbioru odpadów. Były one sporządzone przez MPO za okres od kwietnia do grudnia 2019 roku, z których sześć (za okres od kwietnia do września 2019 roku) zostało podpisanych przez Wójta oraz Podinspektora. Z uwagi na dołączanie do tych dokumentów kopii kart przekazania zebranych odpadów do PGO wymóg podpisania protokołu traktowano jak formalność. Podinspektor poinformował, że: (...) *Fakt wywozu odpadów jest nam znany, ponieważ mieszkamy na terenie Gminy i odpady także odbierane są z Urzędu. Osobiście (wyrывkowo, w kilku przypadkach) sprawdziłem czy odpady zostały odebrane także z innych miejsc naszej gminy. Z uwagi na zbyt dużą liczbę bieżących zajęć nie mam możliwości sprawdzania wagi odebranych odpadów. Z powyższych względów protokoły częściowego odbioru robót traktowane są jako formalność, dokonywana w celu potwierdzenia faktu dokonania odbioru odpadów. W dokumencie jest wskazywana ilość odebranych odpadów (przez MPO), ale nie było to dotychczas zweryfikowane, poprzez udział w ich ważeniu. Z uwagi na to, porównuję dane zawarte w protokołach częściowego odbioru robót otrzymane z MPO z danymi uzyskanymi z PGO w Suwałkach.*

¹⁶ Na terenie Gminy 25 osób zgłosiło prowadzenie działalności gospodarczej, w wyniku której mogą powstawać odpady komunalne.

3. Korzystał (od 3 marca 2020 r.) z systemu monitorującego przejazd pojazdów MPO, przy pomocy, których odbierano odpady z poszczególnych nieruchomości.
4. Rozpatrywał interwencje mieszkańców na sposób dokonywania odbioru odpadów przez MPO. Jak poinformował Podinspektor, mieszkańcy interweniowali 145 razy (15 interwencji wniesiono w 2017 roku, 20 w 2018 roku i 110 w 2019 roku). Dotyczyły one głównie terminowego odbioru wystawionych odpadów. Odnotowany w 2019 roku wzrost interwencji wynikał, ze zmiany ekipy pracowników dokonujących odbioru odpadów. W dniu 4 października 2019 r. do MPO wysłano przypomnienie o konieczności rzetelnego i zgodnego z umową dokonywania odbioru odpadów. Zwrócono w nim uwagę na interwencje mieszkańców dotyczące nieodbierania odpadów zgodnie z ustalonymi harmonogramami oraz w godzinach niezgodnych z zawartą umową. Jak poinformował Podinspektor w wyniku tych działań zostały wyeliminowane przypadki zbyt wczesnych godzin odbioru wystawianych odpadów.

(akta kontroli str. 179-183, 273-277, 296-301, 303, 423-424 i 435-437)

2.5. Urząd posiadał dokumenty potwierdzające przekazanie w latach 2017–2018 odebranych przez MPO odpadów do:

- PGO, do którego przekazywano odpady takie, jak papier i tekturę (kod 15 01 01)¹⁷, zmieszane (20 01 03), zmieszane odpady opakowaniowe (15 01 06), szkło (20 01 02) i odpady wielkogabarytowe (20 03 07),
- sortowni MPO w Augustowie, gdzie procesowi sortowania podawano odpady: budowlano-remontowe i zmieszane odpady opakowaniowe (15 01 06). Wysortowane odpady papieru i tektury, tworzyw sztucznych, drewna, metali, szkła przekazywano recyklerom.

(akta kontroli str. 217, 220, 254, 259 i 394)

Wykazane przez MPO dane o ilości odpadów przekazanych do PGO i o ilości odpadów odebranych przez PGO nie różniły się. W 2017 roku do PGO przekazano 258,12 Mg odpadów, w 2018 roku – 305,48 Mg, a w 2019 roku – 418,52 Mg.

(akta kontroli str. 217, 220, 254, 259 i 394)

Z danych ujętych w sprawozdaniu podmiotu odbierającego odpady komunalne od właścicieli nieruchomości za I półrocze 2019 roku, otrzymanym przez Urząd z MPO, oraz w protokołach odbioru częściowego usługi odbioru odpadów, sporządzonych za II półrocze 2019 roku wynika, że MPO z terenu Gminy zebrало 426,96 Mg odpadów, z których 418,58 Mg przekazano do PGO, a 4,4 Mg (opakowania ze szkła) przetworzono w sortowni MPO w Augustowie. Dane te nie obejmują odpadów zebranych w PSZOK¹⁸. Urząd nie dysponuje informacjami o ilości i frakcjach odpadów komunalnych przyjętych do PSZOK w 2019 roku, ponieważ o takie dane się nie ubiegał, co szerzej omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

(akta kontroli str. 267-271, 273-277 i 296)

2.6. Podinspektor przeprowadził w latach 2017–2019 czynności kontrolne dotyczące prawidłowości prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów w następującym zakresie:

1. Raz sprawdził prawidłowość segregacji odpadów przez mieszkańców Gminy, stwierdzając w kilku przypadkach brak segregacji odpadów¹⁹. Wyjaśnił, że na ten fakt zwrócił uwagę mieszkańców, co pozwoliło na wyeliminowanie błędów. Dodał, że bieżąca weryfikacja w tym zakresie prowadzona jest przez MPO, przy odbiorze odpadów.
2. Przy okazji prowadzenia kontroli (głównie w sprawach podatkowych) zwrócił uwagę na sposób kompostowania odpadów. W tym zakresie nie stwierdził nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 179-183)

Zagadnienie przeprowadzenia kontroli prawidłowości segregacji odpadów omówiono także w dalszej części niniejszego wystąpienia kontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

¹⁷ Odpady te przekazał Urząd.

¹⁸ Z informacji uzyskanej z MPO w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy o NIK wynika, że w 2019 roku w PSZOK zebrano 16,7 Mg odpadów, w tym 15 Mg odpadów zmieszanych opakowaniowych i 1,7 Mg odpadów wielkogabarytowych.

¹⁹ Nie sporządzono dokumentów z tych czynności, a częstotliwość i zakres kontroli wynika z wyjaśnień pracowników Urzędu.

2.7. Urząd nie otrzymał z MPO informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach w zakresie odbioru odpadów komunalnych. (akta kontroli str. 179-183 i 438-442)

2.8. Przeprowadzone 12 i 16 marca 2020 r. oględziny czynności pracowników MPO odbierających odpady wykazały, że:

- w odrębnych dniach dokonywano odbioru odpadów zmieszanych i selektywnie gromadzonych,
- odpady zmieszane umieszczano w pojemnikach lub nieprzeźroczystych workach koloru czarnego, a selektywnie zgromadzone w plastikowych (półprzeźroczystych) workach o kolorach: żółtym, niebieskim i zielonym,
- przy odbieraniu odpadów zgromadzonych w workach przeznaczonych do selektywnej zbiórki odpadów nie dokonywano wzrokowej weryfikacji ich zawartości,
- właściciele trzech nieruchomości zamieszkałych (z 10 losowo wybranych) w miejscowości Giby nie wystawili do odbioru odpadów selektywnie zgromadzonych. (akta kontroli str. 184-188 i 431)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Działania Urzędu w zakresie objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości zabudowanych gminnym systemem gospodarki odpadami komunalnymi ograniczały się do rozpatrywania informacji o mieszkańcach, którzy uchylają się od obowiązku wnoszenia opłat za gospodarowanie odpadami. Przeprowadzona w trakcie kontroli analiza 55 nieruchomości zabudowanych wykazała, że właściciele 24 z nich nie złożyli deklaracji, a Urząd nie miał wiedzy o przyczynach niewywiązania się z tego obowiązku. Dotyczyło to:

- pięciu przypadków nowo wybudowanych budynków mieszkalnych, mimo upływu od roku do 2,5 lat od dnia zgłoszenia zakończenia budowy,
- dwóch przypadków nieruchomości, na których prowadzono działalność gospodarczą, w wyniku której mogły powstawać odpady komunalne,
- 17 przypadków nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi, których właściciele na stałe zamieszkiwali poza gminą Giby i nie złożyli deklaracji z przyczyn nieznanych pracownikom Urzędu. (akta kontroli str. 407- 409 i 443)

Wójt wyjaśnił, że: *Dotychczas nie przeprowadzono w pełni skutecznej weryfikacji właścicieli nieruchomości, którzy nie złożyli deklaracji o opłatach za gospodarowania odpadami. Miała na to duży wpływ częsta absencja pracownika odpowiedzialnego (tj. inspektora M.M.), która przebywała na długotrwałym zwolnieniu chorobowym. Trudności w ustaleniu osób, które uchylają się od opłat spowodowane są także brakiem aktualizacji ewidencji numerów porządkowych.* (akta kontroli str. 438-442)

2. Urząd nie wyegzekwował od MPO półrocznych informacji o ilościach i frakcjach odpadów odebranych z PSZOK za I i II półrocze 2019 roku w oparciu o postanowienia § 3 pkt 2.15.2.7 umowy zawartej z MPO 1 kwietnia 2019 r. Podinspektor wyjaśnił, że: *(...) Występowałem telefonicznie o tego typu informacje jednak do dnia dzisiejszego bez odzewu ze strony firmy prowadzącej PSZOK. Nie występowałem pisemnie o te informacje z powodu dużej ilości pracy.*

(akta kontroli str. 117-124, 179-183, 302 i 423-424)

Z informacji uzyskanej – w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy o NIK – z MPO wynika, że z PSZOK w 2019 roku odebrano 16,70 Mg odpadów, w tym 15 Mg zmieszanych odpadów opakowaniowych i 1,7 Mg odpadów wielkogabarytowych. MPO nie wykazało ilości przyjętych zużytych opon, które przechowywano na terenie PSZOK.

(akta kontroli str. 184-188 i 425-429)

3. W okresie objętym kontrolą Urząd – wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 9u ust. 1 ucpg – nie przeprowadzał kontroli w podmiocie odbierającym i zagospodarowującym odpady komunalne, a kontrolę prawidłowości odbioru odpadów ograniczono

do jednorazowych oględzin odbioru odpadów komunalnych z kilku nieruchomości²⁰, bez ich udokumentowania na piśmie. Podinspektor wyjaśnił, że kontrola polegała jedynie na oględzinach czynności odbioru odpadów. Wójt dodał, że: (...) *Dogłębnej kontroli nie przeprowadzono, z uwagi na brak doświadczenia pracowników. (...) Dotychczas nie sygnalizowano mi nieprawidłowości w funkcjonowaniu PSZOK-u, dlatego też nie przeprowadzałem kontroli tego punktu.* (akta kontroli str. 179-183, 438-442)

OCENA CZĄSTKOWA

Nadzór nad systemem gospodarki odpadami ograniczył się do analizy sprawozdań i informacji o masie i frakcjach odpadów odebranych z terenu Gminy oraz dostarczonych do PGO, a także rozpatrywania otrzymanych przez Urząd informacji o osobach uchylających się od zadeklarowania opłat na gospodarowanie opłatami oraz interwencji dotyczących odbioru odpadów. Działalność kontrolna w tym zakresie ograniczała się do:

- jednorazowego sprawdzenia stanu prowadzenia segregacji odpadów przez kilku właścicieli nieruchomości (z 949 nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi²¹),
- przeprowadzenia jednych oględzin czynności odbioru odpadów z kilku nieruchomości.

W konsekwencji 10% właścicieli nieruchomości zabudowanych pominięto w gminnym systemie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym prowadzących działalność gospodarczą w zakresie usług noclegowych i żywieniowych. Nie posiadano też informacji o faktycznej ilości odpadów zgromadzonych na terenie Gminy oraz o odebranych czterech frakcjach odpadów (przeterminowanych lekach, chemikaliach, zużytych bateriach i akumulatorach oraz odpadach zielonych), które wymagały selektywnego gromadzenia i których odbiór miało zapewnić MPO. Nie nadzorowano również prowadzenia przez ten podmiot PSZOK w zakresie prawidłowości przyjmowanych tam odpadów i ich zagospodarowywania.

OBSZAR

3. Osiągnięcie założonych poziomów recyklingu, ponownego użycia i odzysku odpadów komunalnych z terenu gminy, w tym weryfikacja danych otrzymywanych od odbiorców odpadów komunalnych i podmiotów, do których zostały przekazane odpady komunalne z terenu gminy

Opis stanu faktycznego

3.1. W Urzędzie sporządzono roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, wymagane art. 9q *ucpg* i terminowo przekazano je Marszałkowi Województwa Podlaskiego i do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku. Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku wnieśli uwagi do sprawozdań sporządzonych za 2017 rok i 2018 rok, które dotyczyły m.in.: 1] niewłaściwego zaokrąglania liczb, 2] zastosowania niewłaściwych wskaźników przy obliczaniu poziomu recyklingu i przygotowania odpadów papieru, metali i tworzyw sztucznych oraz poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania. Telefonicznie uzyskane uwagi zostały uwzględnione w poprawionych wersjach sprawozdań, przekazanych do Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku odpowiednio 28 maja 2018 r. i 23 maja 2019 r.
(akta kontroli str. 179-183, 309 i 330)

3.2. W poprawionych wersjach sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, sporządzonych za 2017 rok i 2018 rok wykazano m.in., że:

- w 2017 roku z terenu Gminy odebrano 489,18 Mg odpadów, w tym 154,78 Mg zmieszanych (31,6% odebranych) i 334,40 Mg selektywnie zgromadzonych (68,4%), a w 2018 roku – 417,57 Mg odpadów komunalnych, w tym 198,30 Mg zmieszanych (47,5%) i 219,27 Mg selektywnie zgromadzonych (52,5%),
- poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych; papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych w 2017 roku wyniósł 48,99%, a w 2018 roku

²⁰ Czynności te nie były dokumentowane, a ich częstotliwość i zakres wynika z wyjaśnień pracowników Urzędu.

²¹ Dane z ewidencji podatników podatku od nieruchomości.

- 31,31%, przy wymaganym poziomie²² 20% w 2017 roku, 30% w 2018 roku oraz 40% w 2019 r.
- poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, przekazanych do składowania, w odniesieniu do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku, w 2017 roku wyniósł 6,39%, a w 2018 roku – 4,61%, przy wymaganym wskaźniku 45% w 2017, po 40% w latach 2018 i 2019²³,
- osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w 2017 i 2018 roku wyniósł 100%. (akta kontroli str. 310-318 i 332-340)

Analiza danych ujętych w dokumentach Urzędu wykazała, że w sprawozdaniach prawidłowo przedstawiono dane dotyczące wielkości odebranych odpadów, poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, odpadów przekazanych do składowania oraz osiągniętego poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych. Z niewielkim błędem ustalono uzyskany w 2018 roku poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych; papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych, co omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

Uzyskane w latach 2017 i 2018 poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych: papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych w wielkościach odpowiednio 48,99% i 31,31% wynikały z ilości odpadów zawierających te frakcje i zbieranych selektywnie. Było ich bowiem 193,74 Mg w 2017 roku (153,5 Mg zbierane jako opakowaniowe zmieszane i 40,24 Mg szkła) i 203,61 Mg w 2018 roku (168,87 Mg zbierane jako opakowaniowe zmieszane i 34,74 Mg szkła), co stanowiło odpowiednio 125,2% i 102,7% ilości zmieszanych odpadów komunalnych. Podmiot odbierający odpady przygotował do ponownego użycia lub przekazał do recyklingu odpowiednio 49,8% i 30,9% tak zebranych frakcji (96,45 Mg i 63,08 Mg), co pozwoliło na uzyskanie przez Gminę wymaganych wskaźników recyklingu. Z odpadów zmieszanych uzyskano i zagospodarowano w tych latach odpowiednio 13,0 Mg i 2,78 Mg omawianych frakcji odpadów (kolejno 11,9% i 2,8% ogółu zagospodarowanych tych frakcji).

(akta kontroli str. 196-266, 309-349 i 416-417)

3.3. Ze sprawozdania otrzymanego przez Urząd z MPO za I półrocze 2019 roku oraz danych przedstawionych w częściowych protokołach odbioru usługi złożonych za II półrocze 2019 roku oraz informacji uzyskanych – w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy o NIK – z PGO i MPO wynika, że w 2019 roku:

- bezpośrednio z terenu Gminy odebrano 426,96 Mg odpadów komunalnych, w tym 254,86 Mg zmieszanych (59,7%) oraz 172,10 Mg selektywnie zgromadzonych (40,3%), tj. 98,06 Mg zmieszanych odpadów opakowaniowych, 48,02 Mg odpadów szkła, 19,44 Mg odpadów wielkogabarytowych, 4,4 Mg odpadów opakowań szklanych i 2,62 Mg odpadów papieru i tektury,
- poziom (szacunkowy) recyklingu przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych: papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych wyniósł 44,8%²⁴. W przypadku nieuwzględnienia masy tych frakcji odpadów, którą uzyskano z wysegregowania z odpadów zmieszanych opakowaniowych omawiany poziom wyniósłby 24,6%.

(akta kontroli str. 433-434)

²² Załącznikiem do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. poz. 2167).

²³ Załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (Dz. U. poz. 2412).

²⁴ Umową zawartą 1 kwietnia 2019 r. z MPO ustalono, że wykonawca wykaże się osiągnięciem odpowiednich wskaźników recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metalu, tworzyw sztucznych i szkła, które nie mogą być niższe niż ustawowo określone. W przypadku nieuzyskania tego wskaźnika MPO zobowiązało się wypłacić karę umowną w kwocie przewidzianej przepisami dla gmin za niewywiązanie się z tego obowiązku (§ 8 pkt 1.8. umowy).

Z uwagi na brak danych nie było możliwe obliczenie poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, przekazanych do składowania, w odniesieniu do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku oraz osiągniętego poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych. (akta kontroli str. 393-399 i 416-417)

3.4. Gmina nie zlecała przeprowadzenia badania morfologii odpadów komunalnych, ponieważ – jak poinformował Podinspektor – są one *zbyt kosztowne i zwiększyłyby koszt funkcjonowania systemu*. (akta kontroli str. 179-183)

3.5. Podinspektor rokrocznie opracowywał analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi, którą następnie publikowano na stronach internetowych Gminy. W analizach tych m.in.:

- podano, że w Gminie rokrocznie prowadzono działania edukacyjne i informacyjne w zakresie gospodarki odpadami, co szczegółowo omówiono w pkt 4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- wskazano niektóre odpady, które można dostarczać do PSZOK, wymieniono odpady, które dostarczono i podano, jak je zagospodarowano,
- podano koszty funkcjonowania gminnego systemu funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi,
- przedstawiono dane o ilości odebranych odpadów, które były zgodne z wielkościami określonymi w sprawozdaniach z gospodarki odpadami.

(akta kontroli str. 158-162 i 355-365)

W analizach tych nie przedstawiono wyników działań kontrolno-nadzorczych obejmujących m.in. przestrzeganie zasad selektywnej zbiórki odpadów oraz wniosków wynikających z tych analiz.

Obowiązującymi od 1 lutego 2015 r. przepisami art. 3 ust. 2 pkt 10 upcg określono, że omawiane analizy powinny być przeprowadzone w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Zdaniem Wójta przepisy art. 9tb upcg nie wymagają, aby w analizach podawać wyniki przeprowadzonych działań kontrolno-nadzorczych oraz przedstawiać wnioski wynikające z tych analiz. Analizy te sporządzono z naruszeniem art. 9tb upcg, co szerzej omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*. (akta kontroli str. 167-174 i 355-374)

3.6. W Urzędzie rokrocznie sporządzano załączniki do sprawozdania statystycznego SG-01 *Statystyka gminy: gospodarka mieszkaniowa i komunalna*, w których przedstawiono informacje o ilości zebranych selektywnie i wysegregowanych z frakcji suchej sześciu frakcji odpadów, tj. papieru i tektury, szkła, tworzyw sztucznych, metali, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz odpadów wielomateriałowych. Dane te nie różniły się od ilości odpadów: szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jakie wykazano w sprawozdaniach złożonych do Marszałka Województwa Podlaskiego i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku. W dokumentach tych, sporządzonych za lata 2017 i 2018 błędnie określono ogólną ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie i wysegregowanych z frakcji suchej, co omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

(akta kontroli str. 305-308)

3.7. Koszty funkcjonowania gminnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi wyniosły w 2017 roku – 356.289 zł, które sfinansowano opłatami wniesionymi od właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych w łącznej kwocie 329.940 zł. W 2018 roku omawiane koszty wyniosły 355.805 zł, a dochody z opłat – 348.662znł. W 2019 roku koszty gminnego systemu funkcjonowania gospodarki odpadami wyniosły 545.467 zł i o 118.771 zł przewyższyły zrealizowane dochody (426.696 zł). Zaległości w tych opłatach na koniec lat 2017–2019 wyniosły odpowiednio 34.414 zł, 29.891 zł i 30.669 zł, stanowiąc kolejno 16%, 8,8% i 7,2% przypisów tych opłat. Za usługę odbioru i zagospodarowania odpadów świadczoną w latach 2017–2019 przez MPO Gmina zapłaciła po 298.080 zł w latach 2017 i 2018 oraz 470.625 zł w 2019 roku. (akta kontroli str. 16, 304 i 350)

Miesięczna stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dla jednej osoby, przebywającej w nieruchomości zamieszkałej w 2017 roku wynosiła 19 zł, a jeżeli odpady były zbierane i odbierane w sposób selektywny – 11 zł. W 2019 roku opłaty te zwiększyły się odpowiednio do 15 zł i 26 zł. (akta kontroli str. 37-38 i 47-48)

W okresie objętym kontrolą ustalono także opłaty ryczałtowe dla nieruchomości, na których znajdują się domki letniskowe lub inne nieruchomości wykorzystywane jedynie przez część roku na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. W latach 2017–2019 opłaty te nie zmieniły się i wynosiły 80 zł rocznie, jeżeli odpady są zbierane i odbierane w sposób selektywny oraz 160 zł, w przypadkach innego sposobu gromadzenia odpadów. (akta kontroli str. 27)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nierzetelnie określono poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych z następujących frakcji: papier, metale, szkło i tworzywa sztuczne, uzyskany w 2018 roku. Zamiast ustalenia wskaźnika w wielkości 31,60%, określono go na poziomie 31,31%, co wynikało z nieuwzględnienia odpadów wytworzonych po przesortowaniu zmieszanych odpadów opakowaniowych, które przesortowane zostały przez MPO w I półroczu 2018 roku. (akta kontroli str. 247-248 i 433-434)
2. Nierzetelnie określono ogólną ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie i wysegregowanych z frakcji suchej w załączniku do sprawozdania statystycznego SG-01 *Statystyka Gminy: gospodarka mieszkaniowa i komunalna*, sporządzonego za lata 2017 i 2018. Zawyżono ją bowiem odpowiednio o 65,56 Mg (o 17,9% ogólnej ilości odpadów) i 31,16 Mg (o 12,5%). Podinspektor, który sporządził te dokumenty wyjaśnił, że omyłkowo zsumował ilość odpadów opakowaniowych z uzyskanymi z nich odpadami papieru i tektury, tworzyw sztucznych, metali i opakowań wielomateriałowych. (akta kontroli str. 179-183 i 305-308)
3. Analizy gospodarki odpadowej za lata 2017 i 2018 sporządzono z naruszeniem przepisów art. 9 *tb* *ucpg*. Nie określono w nich bowiem ilości odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie Gminy. Zdaniem Wójta podana w analizach ilość odpadów odebranych z terenu Gminy przez MPO jest równa ilości odpadów wytworzonych. (akta kontroli str. 167-174 i 355-374)

W analizach gminnej gospodarki odpadami komunalnymi nie podano informacji o wytworzonych odpadach pochodzących ze zużytych baterii i zużytych opon oraz przeterminowanych leków, ponieważ w Urzędzie nie posiadano danych w tym zakresie.

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina uzyskała ustawowo określony poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych; papieru, metali, szkła i tworzyw sztucznych, wykorzystując ustawową możliwość uwzględnienia w obliczeniach masy odpadów papieru, metali, tworzyw sztucznych.

W okresie objętym kontrolą zmniejszyła się ilość odpadów odebranych z terenu Gminy – z 489,18 Mg w 2017 roku do 426,06 Mg w 2019 roku. Zwiększył się jednak udział odpadów zmieszanych odpowiednio z 31,6% do 59,7%, co świadczy o pogorszeniu się selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, prowadzonych w ramach gminnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi. W przypadku pogłębiania się tej tendencji w kolejnych latach Gmina może nie uzyskać wymaganych poziomów recyklingu.

W Urzędzie nierzetelnie sporządzano załącznik do sprawozdania statystycznego SG-01, a roczne sporządzane analizy gospodarki odpadami nie zawierały rzetelnych danych o ilości wytworzonych i odebranych odpadów komunalnych oraz zdiagnozowanych problemów w funkcjonowaniu gminnego systemu gospodarki odpadami. Utrudniało to weryfikację możliwości technicznych i organizacyjnych Gminy w celu zorganizowania skutecznego systemu gminnej gospodarki odpadami.

4. Prowadzenie przez gminę działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi, w tym promujących selektywne zbieranie odpadów komunalnych

Opis stanu faktycznego

4.1. Z informacji uzyskanych od Wójta wynika, że za zbędne uznano ustalenie uregulowań dotyczących działań informacyjnych i edukacyjnych, zmierzających do zapobiegania powstawaniu odpadów i mających na celu ich ograniczenie, ponieważ zadania te przyjęto *uchwałą Nr XXXII/280/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 19 grudnia 2016 roku w sprawie Wojewódzkiego Planu Gospodarki Województwa Podlaskiego na lata 2016–2022.* (dalej: *WPGO 2016*). (akta kontroli str. 167-174)

4.2. W latach 2017–2019 działania informacyjne dotyczące prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi przeprowadzono poprzez:

- przedstawienie informacji na stronie internetowej Gminy, co szerzej omówiono w pkt 4.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- udostępnienie w sekretariacie Urzędu pisemnie określonych zasad prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów. (akta kontroli str. 355-374)

W Gminie przeprowadzono także działania edukacyjne zmierzające do lepszego zagospodarowania odpadów komunalnych. Polegały one na udziale uczniów miejscowej szkoły podstawowej w:

- rokrocznie przeprowadzanych zbiórkach zużytych baterii, plastikowych nakrętek, makulatury oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- rokrocznie organizowanych akcjach *Sprzątanie Świata*,
- zajęciach lekcyjnych, w trakcie, których poruszano tematy segregacji odpadów, szkodliwego wpływu na środowisko zużytych baterii oraz ochrony lasów, poprzez zbieranie makulatury. (akta kontroli str. 167-174)

W wyniku przeprowadzonych w latach 2017–2019 zbiórek odpadów zebrano 0,018 Mg zużytych baterii i 0,63 Mg makulatury. (akta kontroli str. 418-419)

W Gminie nie prowadzono działań przeciwdziałających powstawaniu odpadów komunalnych, w tym wynikających z *WPGO 2016*. Na przykład:

1. Nie zwracano uwagi mieszkańcom na zapobieganie powstawaniu odpadów, unikanie stosowania przedmiotów jednorazowego użycia i ponowne użycie przedmiotów (np. toreb wielokrotnego użycia), ponieważ – jak poinformował Wójt – większość informacji w tym zakresie jest dostępna w powszechnych mediach i gminy nie stać (z uwagi na zadłużenie, wynoszące ponad 4 mln zł). Dodał, że powyższe działania omawiano na lekcjach prowadzonych w miejscowej szkole podstawowej.
2. Nie propagowano wśród mieszkańców Gminy wymiany i darowizn używanych przedmiotów oraz przestrzegania terminów przydatności produktów do spożycia, w celu zapobiegania ich marnotrawieniu. Wójt poinformował, że: *Dotychczas nie stwierdziliśmy marnotrawstwa środków spożywczych. Nie prowadzono także wymiany i darowizn używanych przedmiotów. Zaproponuję rozważenie tych zagadnień przez uczniów miejscowej szkoły. Wprowadzenie bonifikat z tytułu kompostowania odpadów zaproponuję przy najbliższej zmianie stawek opłat, co planuję dokonać w okresie wiosennym br.* (akta kontroli str. 438-442)

Zagadnienie przyczyn braku działań przeciwdziałających powstawaniu odpadów komunalnych omówiono poniżej.

4.3. Na stronie internetowej Gminy opublikowano następujące informacje związane z prowadzeniem gospodarki odpadami:

- analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi za lata 2017 i 2018,
- harmonogramy odbioru odpadów komunalnych,
- terminy, częstotliwość i sposób uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,

- informacja Wójta Gminy dotycząca uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- osiągnięty w latach 2012–2016 poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (w takiej samej wielkości, jak podany w sprawozdaniach i analizach prowadzenia gospodarki odpadami),
- regulamin funkcjonowania PSZOK w Dziemianówce,
- zasady prawidłowej segregacji odpadów komunalnych na terenie Gminy, obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.,
- formularz zwrotu/przyjęcia odpadów opakowaniowych po środkach ochrony roślin niebezpiecznych w ramach systemu zbiórki opakowań PSOR²⁵.

(akta kontroli str. 157-162)

Na stronie internetowej Gminy nie zamieszczono informacji wymaganych w art. 3 ust. 2 pkt 9 lit. b i f ucpg, co omówiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w *Stwierdzonych nieprawidłowościach*.

(akta kontroli str. 422-424)

4.4. W latach 2017–2019 Urząd nie otrzymał od uczestników systemu gospodarki odpadami sygnałów o nieprawidłowym postępowaniu mieszkańców z odpadami. Wpływały natomiast informacje od mieszkańców, wskazujące problemy dotyczące odbioru odpadów komunalnych, które omówiono w pkt 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 179-183 i 438-442)

4.5. Z dokumentów Urzędu wynika, że w latach 2017–2019 na terenie Gminy nie było przypadków występowania *dzikich wysypisk*. Z informacji uzyskanych – w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK – z dwóch nadleśnictw wynika, że w latach 2017–2019 pracownicy Nadleśnictwa Głęboki Bród i Pomorze stwierdzili przypadki pozostawiania odpadów w miejscach postojowych i odpoczynku podróżnych oraz na parkingach, tj. terenach należących do Lasów Państwowych. Odpady te usuwane były przez zakład usług leśnych lub pracowników Służby Leśnej.

(akta kontroli str. 351-354)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieopublikowaniu na stronie internetowej Urzędu informacji, określonych w art. 3 ust. 2 pkt 9 lit. b i f ucpg o: 1] miejscach zagospodarowania przez podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania oraz 2] adresach punktów zbierania odpadów folii, sznurka oraz opon, powstających w gospodarstwach rolnych lub adresach zakładów przetwarzania takich odpadów. Podinspektor wyjaśnił, że: *Wynikało to z przeoczenia. W najbliższym czasie brakujące informacje zostaną zamieszczone na naszej stronie Internetowej.*

Gmina nie poinformowała też mieszkańców o miejscu zagospodarowania przeterminowanych leków, a z rocznym opóźnieniem poinformowała ich o możliwości deponowania poszczególnych frakcji odpadów komunalnych w PSZOK.

(akta kontroli str. 422-424)

OCENA CZĄSTKOWA

Działania informacyjne oraz edukacyjne, dotyczące prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym promujące selektywne zbieranie odpadów, Gmina ograniczyła przede wszystkim do angażowania uczniów miejscowej szkoły podstawowej do zbiórek niektórych frakcji odpadów. Nie prowadzono natomiast działań przeciwdziałających powstawaniu odpadów, wśród mieszkańców Gminy oraz osób przebywających w celach turystyczno-wypoczynkowych. Nie było informacji o miejscach deponowania przeterminowanych leków, a o frakcjach odpadów przyjmowanych do PSZOK poinformowano z rocznym opóźnieniem. Mieszkańcom nie udostępniono też kompletu informacji wymaganych w art. 3 ust. 2 pkt 9 ucpg. W konsekwencji działania informacyjno-edukacyjne nie były w pełni skuteczne, o czym świadczy wzrost ilości

²⁵ Formularz ten przygotowany został przez Polskie Stowarzyszenie Ochrony Roślin do dobrowolnego wykorzystania przez rolnika podczas ewentualnej kontroli ARiMR dotyczącej postępowania z opakowaniami po środkach ochrony roślin. Urząd jedynie udostępnił ten formularz na swojej stronie internetowej, tablicy ogłoszeń oraz w formie ulotki.

odebranych zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostawianie ich w miejscach postoju i odpoczynku podróżnych oraz na parkingach.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań zmierzających do objęcia gminnym systemem gospodarki odpadami komunalnymi właścicieli wszystkich nieruchomości, na terenie których wytwarzane są odpady komunalne oraz zwiększenie ilości kontroli prawidłowości selektywnego gromadzenia odpadów i ich kompostowania.
2. Egzekwowanie od MPO rzetelnych sprawozdań o ilości i frakcjach odpadów zebranych w PSZOK.
3. Prawidłowe sporządzanie załącznika do sprawozdania statystycznego *Statystyka gminy: gospodarka mieszkaniowa i komunalna* oraz rzetelnych analiz gospodarki odpadami.
4. Umieszczanie na stronie internetowej Urzędu kompletu informacji określonych w art. 3 ust. 2 pkt 9 ucpg.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, 10 kwietnia 2020 r.

Kontroler:
Piotr Jurkin
specjalista kontroli państwowej

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. p.o. WICEDYREKTORA
Robert Skwarko

.....
podpis

.....
podpis